

שם השאלון: שאלון למדידת רמת אמפתיה בקרב ילדים

מקורות:

רוסו-צימט, ג' ושגיא, ר' (2017). אמפתיה בקרב ילדים בכיתות א' וב' - השפעת תכנית התערבות על יכולתם האמפתית של ילדים. *חוקרים@הגיל הרך* 5 (2), 18-51.

Russo-Zimet, G., Wengrowicz, N. & Sagee, R. (2018). "Empathy Intensity" in early childhood-Classified intensity emotion during empathy situations. *Journal of Childhood & Developmental Disorders*, 4 (4:12).

תיאור השאלון:

מטרת שאלון רמ"ה (רגש, מחשבה, התמודדות) ובאנגלית (Coping, Cognition, ACC Affect)

היא לאפיין את רמת האמפתיה של ילדים בגיל הרך כתגובה לשמיעת סיפורים שונים, כפי שהיא באה לידי ביטוי ברגשות שהם מבטאים כלפי העצמי וכלפי האחר, בהסברים לרגשות אלה, בדרכי ההתמודדות שלהם המתוארות בהתנהגויות שונות ובהסבר להתנהגויות אלה. השאלון חובר לצורך המחקר והוא מבוסס על רקע תיאורטי ועל שאלונים קודמים (שפירא; Strayer & Roberts, 2004; Strayer, 1989; Bryant, 1982; 2015) ובן חמישה סיפורים בגרסת בנים ובגרסת בנות. כל סיפור מתאר ילד הנחשף למצב היכול לעורר רגש שלילי, כגון כעס, עצב, קנאה או פחד. כמו כן הוספנו רגש של שמחה. ההנחה היא שהסיפור יעורר תגובה רגשית וקוגניטיבית אצל הילדים. בשלב הראשון נכתבו שמונה סיפורים, אשר ניתנו לשלוש מומחיות בתחום הגיל הרך שהתבקשו להעריך את המידה שבה כל סיפור מתאים למדוד אמפתיה של ילדים בגיל הגן ובכיתות א'-ב'. לאור התגובות שהתקבלו הוחלט להוציא שני סיפורים ולשנות את התוכן של שניים אחרים. הסיפורים סופרו לעשרה ילדים בטווח הגילאים שנע בין גן וכיתה ב' כדי לבדוק את התגובות שלהם. בעקבות בדיקה זו הוחלט להוציא סיפור נוסף ולשנות כמה פרטים בחלק מהסיפורים. הגרסאות החדשות הועברו לבדיקתן של שתי שופטות שהן מומחיות בתחום הגיל הרך, שסקרו את הסיפורים לראשונה, ואישרו פה אחד את הגרסה הסופית של השאלון.

שאלון קידוד שאלון רמ"ה (רגש, מחשבה, התמודדות)

ACC (Affect, Cognition, Coping)

א. הסיפורים בשאלון

סיפור 1 - ילדה אחת מאד אוהבת את החברה שלה ומזמינה אותה כל פעם לבוא ולשחק אתה בשעות אחר הצהריים. יום אחד החברה הסכימה לבוא והילדה ששמחה מאוד הכינה את המשחקים, ואפילו עזרה לאימא שלה לאפות עוגה. אבל החברה לא הגיעה ולא התקשרה.

סיפור 2 - קבוצת ילדות שחקה בחצר. פתאום אחת הילדות סיפרה לכולן סוד של ילדה אחרת שאף אחת לא ידעה, וכולן צחקו.

סיפור 3 - לכיתה הגיעה ילדה חדשה, שלא מדברת טוב עברית. בהפסקה כולם יצאו לחצר לשחק והילדה החדשה נשארה לעמוד בצד.

סיפור 4 - שתי ילדות הלכו עם האימהות שלהן להצגה. בכניסה לאולם אימא של ילדה אחת קנתה לה ממתק והאימא השנייה לא הסכימה לקנות לבת שלה ממתק. עמדה הילדה שלא קבלה ממתק והסתכלה בחברתה אוכלת בשמחה את הממתק שלה.

סיפור 5 - בכל יום עם סיום יום הלימודים ההורים אוספים את הילדים. ילדה אחת חיכתה לאימא שלה והיא לא באה, כל הילדים כבר הלכו והיא נשארה יושבת ומחכה.

לגבי כל סיפור נשאלו שש השאלות הבאות:

1. מה מרגישה הדמות שחכתה? וכמה?
2. למה הדמות מרגישה כך?
3. מה מרגיש הילד השומע את הסיפור, וכמה?
4. למה הילד מרגיש כך?
5. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?
6. למה?

הרגשות שהוצגו לילדים באייקונים של סמיילי הם:

קנאה

עצב

פחד

שמחה

כעס

העוצמה נעה בין 1 – מעט מאוד ל- 3 רגש חזק

הפעולות שאפשר היה לנקוט הן: לבכות, לחשוב, לדבר, לצעוק, לשתוק, לעזוב-לברוח, לריב, להשלים.

שותקת

צועקת

מדברת

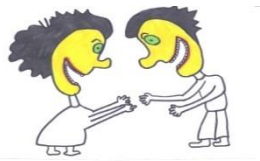
חושבת

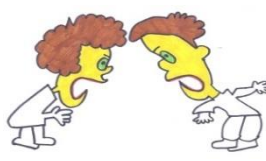
בוכה

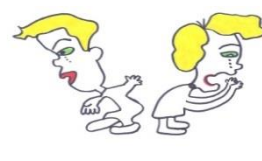
משלימה

רבה

עוזבת-בורחת

ב. דרך קידוד הנתונים (תשובות פתוחות)

למה הדמות / הילד מרגישים כך?

הברקה	הסבר מורחב:	הסבר מצומצם:	ללא נימוק
(סימון מיוחד)	הסבר רגשי/ערכי מורחב וקשר לעצמם	חזרה על הסיטואציה (מדויקת/מורחבת/פרשנות) הוספת הסבר רגשי בסיסי	
גם מרגיז אותי קצת וגם מעצבן שהוא שבר אותו ולא רוצה להיות חבר שלו	זה קרה לי פעם אחת שהזמנתי חברה שלי ומאד שמחתי ואמרת כי סוף סוף חברה באה אלי ובסוף היא לא באה	כי החבר לא הגיע	לא יודעת
שאומרים סוד ואז הילד אומר אותו זה לא נעים לא רוצים ללכת לבי"ס כי יודעים שיצחקו עליך	כי שמזמינים חברה והיא לא באה אין לך מה לעשות כי אתה רוצה לשחק אתה ולא עם אמא	כי היא לא באה ולא מתקשרת	כי זה כייף לשמוע סוד של אחרים
כי הוא סיפר לחברה שהיא סומכת עליה והיא חשבה שהיא לא תספר לאף אחת והיא סיפרה את זה היא מפחדת שהם יחשבו שהיא לא קיימת כי היא לא מדברת עברית	כי זה סוד ואסור לספר אותו	כי לא יודעת לדבר	כלום
כי אני עצובה שאני רואה ושומעת את הילדה שהיא בצד ולא משחקים איתה	כי אם זה הייתי אני פוחדת לדבר אתך אם היית אומרת מילה היו צוחקות עלי	כי שמספרים שמהו על ילדה זה לא נעים	בגלל שאף אחד לא משחק איתו
בגלל שכולם יכולים לדבר והוא לא יודע באיזה שפה לתקשר הוא לא יודע להגיד		עצובה בגלל שספרו עליה משהו	

ניקוד	0	1	2	3
למה פעלת כך?				
ללא נימוק	הסבר מצומצם מעכב	הסבר מצומצם מקדם	הסבר מורחב מקדם	הברקה
לא יודע	כי אני לא אוהבת לשמוע מלא צעקות	הייתי חושבת למה הן רבו	משלים בניהם חושב- מה לעשות במקרה כזה. מדבר- נכנס בהם עושה- הייתי לוקח אותו למורה ומדבר אתה על זה שהיא תכעס עליו הייתי משלים בניהם שלא יעשו לו דברים כאלה	
הייתי בוכה כי זה מעציב לא קצת- הרבה	חושבת על מה לעשות	הייתי מנסה לשמור כסף כדי לקנות את הפוליגרף כדי לראות את זה באמת או סתם ושהילד הזה גרם לו להרגיש ככה		
שותק	חושבת מה לעשות לילדה איך לעזור לילדה	הייתי משלימה בניהם		
		הייתי אומרת למה אתן מספרות ואומרת לילדה שספרו את הסוד שלה לא נורא מלמד אותו עברית מדברת עם אימא שלי שתבוא הייתי מדברת ואומרת לה שלפעמים גם אני מחכה		
0	1	2	3	4

ג. ניתוח הנתונים

1. אמפתיה רגשית

הבעת עצב

מדד המבוסס על ספירה של שכיחויות הבעת העצב הן של הדמות והן של הילד עצמו בכל הסיפורים. המדד נע בין 0 (לא סימן עצב אף פעם) ל- 5 (סימן עצב בכל הסיפורים).

כדי לחדד את ההבדלים נבנה מדד אחד המבוסס על סכום ביטויי העצב גם לגבי הדמות וגם לגבי הילד הערך של המדד נע מ-0 (לא סימן עצב אף פעם) עד 10 (סימן עצב בכל הסיפורים לגבי הדמות והעצמי). המדד חולק לשתי קבוצות מספר ביטויים קטן (0-5) מספר ביטויים גדול (6-10).

עצמה

התלמיד התבקש לדרג את עצמת הרגשות של הדמות ושלו עצמו על סולם של 3 דרגות בו 1 מתאר רגש בעצמה נמוכה ו- 3 רגש בעצמה גבוהה.

1. אמפתיה קוגניטיבית - הסבר לרגש

התלמיד התבקש להסביר הן את הרגש של הדמות והן את הרגש שלו. דברי התלמיד קודדו על פי קריטריונים. כל קריטריון קבל ניקוד על סקאלה שבין 0 ל- 3 בהתאם לרמה הקוגניטיבית המתוארת בתשובה (ללא נימוק – 0; הסבר מצומצם – 1; הסבר מורחב – 2; הברקה – 3).

שני מדדים (למה דמות, למה אני) המבוססים על סכום הנקודות מתארים את הרמה הקוגניטיבית. שני המדדים יכולים לנוע בין 0 (ללא נימוק) ל- 15 הסבר מבריק לכל חמשת הסיפורים. ככל שהערך גבוה יותר הרמה הקוגניטיבית של ההסבר גבוהה יותר.

2. אמפתיה התנהגותית – מה היית עושה?

התלמיד התבקש לבחור מבין 8 התנהגויות שונות מה היה עושה אילו נתקל בסיטואציה המתוארת בסיפור.

ההתנהגויות חולקו לשתי: קטגוריות מקדמת (שותק, חושב, מדבר, משלים), מעכבת (בוכה, צועק, רב, בורח). נבנה מדד המבוסס על ספירה של מספר ההתנהגויות המקדמות בכל הסיפורים, הטווח נע בין 0 (לא עושה פעולה מקדמת) ל- 5 (עושה פעולה מקדמת בכל הסיפורים) ערך גבוה מצביע על מספר רב של פעולות מקדמות.

3. אמפתיה קוגניטיבית – הסבר להתנהגות

התלמידים התבקשו להסביר למה נקטו בהתנהגות שבה בחרו. דברי התלמיד קודדו בין שופטים על פי קריטריונים וכל קריטריון קבל ניקוד על סקאלה שבין 0 ל- 4 (ללא נימוק – 0; הסבר מצומצם מעכב – 1; הסבר מצומצם מקדם – 2; הסבר מורחב מקדם – 3; הברקה – 4).

מדד המתאר את הרמה הקוגניטיבית של הסבר של הפעולות מבוסס על סכום הנקודות. טווח המדד יכול להיות מ- 0 (ללא נימוק) ועד 20 (הברקה בכל חמשת הסיפורים). ערך גבוה מצביע על רמה קוגניטיבית גבוהה של ההסבר. המדד חולק לשלוש קבוצות הסבר ברמה נמוכה, הסבר ברמה בינונית, הסבר ברמה גבוהה.

4. מדד לעושר לשוני- נימוקים לשאלות (נימוקו תמיד- לא נימוקו תמיד)

עושר מילולי בא לידי ביטוי ביכולת של התלמיד לזהות את הרגש ולתת לו שם ולהסביר את תשובתו. מכל השאלות בהן התבקשו התלמידים לתת הסבר, חושב מספר הפעמים שהתלמיד השיב ב"לא יודע".

התלמידים חולקו לשתי קבוצות: א. יכולת מילולית גבוהה - בכל התשובות שלהם היה הסבר מילולי, כלומר לא ענו כלל: "לא יודע". ב. יכולת מילולית נמוכה - בחלק או בכל התשובות ענו "לא יודע".

שאלון אמפתיה בקרב ילדים בגילאי 4-8

שאלון רמ"ה (רגש, מחשבה, התמודדות)

ACC Affect, Cognition, Coping

גרסת בנים

תאריך העברת השאלון

תאריך לידה

מסגרת לימודים: 1. גן טרום חובה 2. גן חובה 3. כיתה א' 4. כיתה ב'

מסגרת החינוך: 1. ממלכתי 2. ממלכתי דתי 3. דתי חרדי 4. ערבי 5. אחר

מספר הנפשות במשפחה

מיקום הילד במשפחה

הוראות:

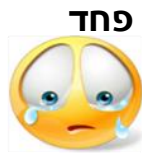
1. חזור עם הילד על הסמיילים השונים כדי שתהיי בטוחה שהוא מזהה כל רגש או התנהגות. מותר להזכיר לו במשך העברת השאלון איזה רגש מבטא כל סמיילי.
2. הקרא לילד את הסיפורים, שאל אותו את השאלות על פי הסדר ורשום את תגובותיו
3. בדרוג הרגשות 1 הוא הערך הנמוך (הכי פחות) 3 הוא הערך הגבוה (הכי הרבה)
4. כתוב את כל מה שהילד אומר ליד כל סיפור

ילד אחד מאד אוהב את החבר שלו ומזמין אותו כל פעם לבוא ולשחק אתו בשעות אחר הצהריים. יום אחד החבר הסכים לבוא והילד ששמח מאוד הכין את המשחקים, ואפילו עזר לאימא שלו לאפות עוגה. אבל החבר לא הגיע ולא התקשר.

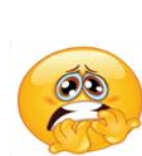
1. איך מרגיש הילד שחיכה לחבר? וכמה?

3 2 1

3 2 1

3 2 1

3 2 1

3 2 1

למה הוא מרגיש כך?

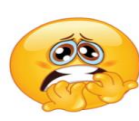
2. איך אתה מרגיש כשאתה שומע את הסיפור, וכמה?

3 2 1

3 2 1

3 2 1

3 2 1

3 2 1

למה אתה מרגיש כך?

3. מה אתה היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותק

צועק

מדבר

חושב

בוכה

רב

עוזב-בורח

למה?

סיפור 2

קבוצת ילדים שחקה בחצר. פתאום אחד הילדים סיפר לכולם סוד של ילד אחר שאף אחד לא ידע, וכולם צחקו.

1. איך מרגיש הילד שספרו את הסוד שלו? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

קנאה

3 2 1

3 2 1

למה הוא מרגיש כך?

2. איך אתה מרגיש כשאתה שומע את הסיפור, וכמה?

	עצב	פחד	שמחה	כעס
				
3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1

למה אתה מרגיש כך?

3. מה אתה היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותק	צועק	מדבר	חושב	בוכה
				
משלים	רב	עוזב-בורח		
				

למה?

סיפור 3

לכיתה הגיע ילד חדש, שלא מדבר טוב עברית. בהפסקה כולם יצאו לחצר לשחק והילד החדש נשאר לעמוד בצד.

1. איך מרגיש הילד החדש שלא מדבר עברית? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

3 2 1

כעס

3 2 1

למה הוא מרגיש כך?

2. איך אתה מרגיש כשאתה שומע את הסיפור, וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

3 2 1

כעס

3 2 1

למה אתה מרגיש כך?

3. מה אתה היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותק

צועק

מדבר

חושב

בוכה

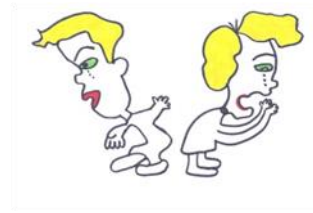
משלים

רב

עוזב-בורח

למה?

סיפור 4

שני ילדים הלכו עם האימהות שלהם להצגה. אימא של ילד אחד קנתה לו ממתק והאימא השנייה לא הסכימה לקנות לבן שלה ממתק.

1. איך מרגיש הילד שלא קנו לו ממתק? וכמה?

	עצב	פחד	שמחה	רוח
				
3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1

למה הוא מרגיש כך?

2. איך אתה מרגיש כשאתה שומע את הסיפור, וכמה?

קנאה	עצב	פחד	שמחה	כעס
				
3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1

למה אתה מרגיש כך?

3. מה אתה היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותק

צועק

מדבר

חושב

בוכה

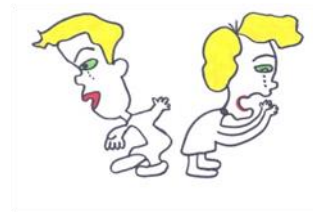
משלים

רב

עוזב-בורח

למה?

סיפור 5

בכל יום עם סיום יום הלימודים ההורים אוספים את הילדים. ילד אחד חיכה לאימא שלו והיא לא באה, כל הילדים כבר הלכו והוא נשאר יושב ומחכה.

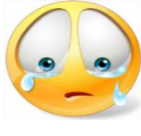
1. איך מרגיש הילד שמחכה? וכמה?

הנאה

3 2 1

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה הוא מרגיש כך?

2. איך אתה מרגיש כשאתה שומע את הסיפור, וכמה?

קנאה

3 2 1

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה אתה מרגיש כך?

3. מה אתה היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותק

צועק

מדבר

חושב

בוכה

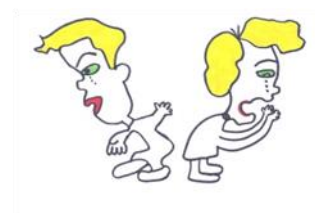
משלים

רב

עוזב-בורח

למה?

שאלון אמפתיה בקרב ילדים בגילאי 4-8

שאלון רמ"ה (רגש, מחשבה, התמודדות)

ACC Affect, Cognition, Coping

גרסת בנות

תאריך העברת השאלון

תאריך לידה

מסגרת לימודים: 1. גן טרום חובה 2. גן חובה 3. כיתה א' 4. כיתה ב'

מסגרת החינוך: 1. ממלכתי 2. ממלכתי דתי 3. דתי חרדי 4. ערבי 5. אחר

מיקום הילדה במשפחה

מספר הנפשות במשפחה

הוראות:

5. חזרי עם הילדה על הסמיילים השונים כדי שתהיי בטוחה שהיא מזהה כל רגש או התנהגות. מותר להזכיר לה במשך העברת השאלון איזה רגש מבטא כל סמיילי.
6. הקראי לילדה את הסיפורים, שאלי אותה את השאלות על פי הסדר ורשמי את תגובותיה
7. בדרוג הרגשות 1 הוא הערך הנמוך (הכי פחות) 3 הוא הערך הגבוה (הכי הרבה)
8. כתבי את כל מה שהילדה אומרת ליד כל סיפור

סיפור 1

ילדה אחת מאד אוהבת את החברה שלה ומזמינה אותה כל פעם לבוא ולשחק אתה בשעות אחר הצהריים. יום אחד החברה הסכימה לבוא והילדה ששמחה מאוד הכינה את המשחקים, ואפילו עזרה לאימא שלה לאפות עוגה. אבל החברה לא הגיעה ולא התקשרה.

1. איך מרגישה הילדה שחיכתה לחברה? וכמה?

עצב	פחד	שמחה	כעס
			
3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1

למה היא מרגישה כך?

2. איך את מרגישה כשאת שומעת את הסיפור, וכמה?

עצב	פחד	שמחה	כעס
			
3 2 1	3 2 1	3 2 1	3 2 1

למה את מרגישה כך?

3. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותקת

צועקת

מדברת

חושבת

בוכה

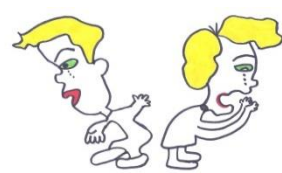
משלימה

רבה

עוזבת-בורחת

למה?

סיפור 2

קבוצת ילדות שחקה בחצר. פתאום אחת הילדות סיפרה לכולן סוד של ילדה אחרת שאף אחת לא ידעה, וכולן צחקו.

1. איך מרגישה הילדה שספרו את הסוד שלה? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה היא מרגישה כך?

2. איך את מרגישה כשאת שומעת את הסיפור, וכמה?

	עצב		פחד		שמחה		כעס	
								
3	2	1	3	2	1	3	2	1

למה את מרגישה כך?

3. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותקת	צועקת	מדברת	חושבת	בוכה
				

משלימה	רבה	עוזבת-בורחת
		
		למה?

סיפור 3

לכיתה הגיעה ילדה חדשה, שלא מדברת טוב עברית. בהפסקה כולם יצאו לחצר לשחק והילדה החדשה נשארה לעמוד בצד.

1. איך מרגישה הילדה שנשארה לעמוד בצד? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה היא מרגישה כך?

2. איך את מרגישה כשאת שומעת את הסיפור, וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה את מרגישה כך?

3. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותקת

צועקת

מדברת

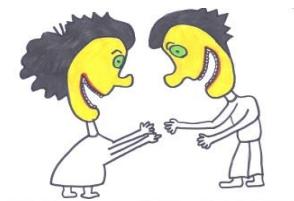
חושבת

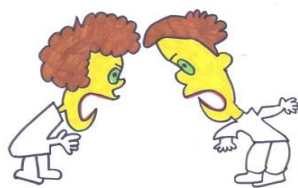
בוכה

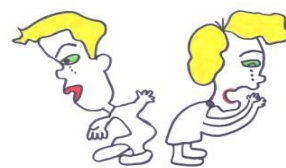
משלימה

רבה

עוזבת-בורחת

למה?

סיפור 4

שתי ילדות הלכו עם האימהות שלהן להצגה. אימא של ילדה אחת קנתה לה ממתק והאימא השנייה לא הסכימה לקנות לבת שלה ממתק.

1. איך מרגישה הילדה שלא קבלה ממתק? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה היא מרגישה כך?

2. איך את מרגישה כשאת שומעת את הסיפור, וכמה?

	עצב		פחד		שמחה		כעס	
								
3	2	1	3	2	1	3	2	1

למה את מרגישה כך?

3. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותקת	צועקת	מדברת	חושבת	בוכה
				

משלימה

רבה

עוזבת-בורחת

למה?

סיפור 5

בכל יום עם סיום יום הלימודים ההורים אוספים את הילדים. ילדה אחת חיכתה לאימא שלה והיא לא באה, כל הילדים כבר הלכו והיא נשארה יושבת ומחכה.

1. איך מרגישה הילדה שחכתה? וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה היא מרגישה כך?

2. איך את מרגישה כשאת שומעת את הסיפור, וכמה?

עצב

3 2 1

פחד

3 2 1

3 2 1

שמחה

3 2 1

כעס

3 2 1

למה את מרגישה כך?

3. מה את היית עושה אם היית רואה מקרה כזה?

שותקת

צועקת

מדברת

חושבת

בוכה

משלימה

רבה

עוזבת-בורחת

